

הפסוקים יחד. ליתן מה שבזה בזה ומה שבזה בזה. ומשניהם למדנו מאמרם אדם אוכל במחומר בשעת גמר מלאכה. אוכל – מן הכתוב 'ואכלת ענבים כנפשו'; במחומר – מן הכתוב 'וקטפת מלילות בידך'; בשעת גמר מלאכה – מן הכתוב 'וחרמש לא תניף'. כלומר, בשעה שהחרמש בידך אין אתה רשאי לאכול וזו היא שעת מלאכה.

[ר] ש. אמר במצוה רה בענין מצות 'הוכח תוכח' (ויקרא יט יז) שחייב אדם להוכיח אפילו מקללים ומכזים אותו, לא יחדל עד שיכונה. מהיכן למדים זה? ת. נתברר זה משאול ויהונתן בנו. כאשר הוכיח יהונתן בשביל דוד קיללו שאול ואמר לו 'בן נעות המרדות' (שמואל א כ ל) והוסיף יותר מן הדיבור עד שביקש להכותו. הוא שאמר 'ויטל שאול את החנית עליו להכותו' (שם, כ לג). מכאן אמרו עד הכייה¹²⁴. מכאן נתבאר גם כן אפילו קטן לגדול חייב להוכיח אותו.

אמרו על זה, זכרונם לברכה¹²⁵, ר' טרפון אומר: העבודה, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח. אמר ר' אלעזר בן עזריה: העבודה, אם יש בדור הזה מי שיכול לקבל תוכחה. אמר ר' עקיבה: העבודה, אם יש בדור הזה מי שיודע היאך מוכיחים. אמר ר' יוחנן בן נורי: מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, שיתר מארבעה וחמשה פעמים לקה עקיבה על ידי לפני ר' גמליאל, שהייתי קובל לו עליו, ועל כך הייתי יודיע שהוא מוסיף לי אהבה. מה שאמר 'העבודה' היא דרך שבועה. התבונן בדברים הללו. אם כך היה בימיהם ז"ל, על אחת כמה וכמה בדורנו זה.

[רז] ש. אמר במצוה רז באהבה הגר, שהאל יתעלה ציווה אותנו על הגר כמו שציווה על עצמו (קסג 32 – קסד 1). כיצד יהיה זה? אם מצד הזכרת האהבה הלא תראה שהוא גם כן אמר 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט יח). ת. הנה הוא הזכיר באהבת ה' מלת ייתחד, היא תיבת 'את'. שנאמר: ואהבת את ה' אלהיך (דברים ו ה). וכן בגר שנאמר 'ואהבתם את הגר' (שם, י יט). ועל כן אמרו 'צוה על אהבת [הגר כמו שצוה על אהבת] שמו'¹²⁶.

[רטו] ש. למה אמר במצות ריה 'הציווי שנצטוונו לימול והביא את דיבור האל לאברהם 'המול לכם כל זכר' (בראשית יז י) (קסח 19–20). היה אומר הציווי שנצטוונו לימול כל זכר שבנו, והיה מביא את הכתוב 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו' (ויקרא יב ג) שהוא חזק יותר ונאה יותר. [124ב] ת. אשר ללשונו לימול, הרי זה משום שהיא חובה על האדם עד שימות. אפילו לא נימול בקטנותו הנה היא מוטלת עליו. ומשום כך הביא את הכתוב 'המול לכם כל זכר' ולא הביא את הכתוב 'וביום השמיני', שלא יאמרו שיש לה גבול מוגבל, ובעת שיעבור אותו גבול אינו חייב עוד בה. לפיכך אמר 'לימול' והביא את הכתוב 'המול לכם כל זכר' לשם הכללה בהתמדת החיוב. וחובה עליו לימול עצמו כל זמן שהוא חי, לפי שאינו חייב כרת עד שימות והוא ערל¹²⁷.

[רכב] ש. אמר במצות רכב: הציווי שנצטוונו לגרש בספר דווקא (קע 12–13). מה הסיבה לכך? ת. יש בזה תיקון למציאות למען לא ימהרו לגרש. ועל כן עשו זאת בספר,

124 וכן הוא בהרמב"ם הלכות דעות ו ז. עיין עוד תנחומא תזריע.

125 ערכין סז ב (בשינויים).

126 וכן הוא בהרמב"ם כ"י תימן, הלכות דעות ו ד. השוה מדרש הגדול דברים י יט, עמ' קצד שר' 19–20.

127 רמב"ם, הלכות מילה א ב.